

ศึกษาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา*

สายชล งบครบุรี**

คำสำคัญ : เกษตรกร/ภาระหนี้สิน/หนี้สิน

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรกร เป็นอาชีพหนึ่งที่ทำงาเกี่ยวกับกาเกษตร โดยการเพาะปลูกพืชต่างๆ มีทั้งทำสวนและทำไร่ เช่น การปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย ฯลฯ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ฯลฯ ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าอาชีพเกษตรกรจึงเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง จะเห็นได้ว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักทำเกษตรในช่วงฤดูฝนและทำนอกฤดูฝน โดยในหนึ่งปีอาจมีบางครอบครัวเท่านั้นที่ทำนอกฤดูฝน เพื่อทำให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นจากเดิม เพื่อนำผลผลิตเหล่านั้นไว้เลี้ยงชีพในครอบครัว และส่วนหนึ่งที่เหลือสามารถนำไปขายเพื่อสร้างรายได้นำมาใช้จ่ายในครอบครัว

ในสถานการณ์ปัจจุบันอาจทำให้เกษตรกรเจอปัญหาในการทำเกษตร ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล เจอปัญหาภัยแล้ง ความแปรปรวนทางธรรมชาติย่อมมีผลกระทบต่อทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ทำให้รายได้จากการขายผลผลิตไม่แน่นอนและไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ เช่น ราคาข้าวตกต่ำ ขายข้าวไม่ได้ตามราคาที่คาดการณ์ไว้ นโยบายรัฐบาลสนับสนุนทางการเกษตรยังไม่ทั่วถึง ฯลฯ หรืออาจจะมีผลกระทบมาจากสภาพของเกษตรกรเอง โดยอาจมีความรู้ในการทำเกษตรไม่ดีพอ ประสิทธิภาพในการผลิตลดต่ำลง ได้ผลผลิตจากการทำเกษตรลดลง รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เลี้ยงครอบครัวและสร้างรายได้หรือหารายได้เพิ่มขึ้นให้แก่ครอบครัวให้พอกับค่าใช้จ่าย มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนต่างๆเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) ฯลฯ เพื่อมาลงทุน

* บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องศึกษาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองศาสตราจารย์อนงค์ทิพย์ เอกแสงสี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

** นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการงานสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ในการทำการเกษตร ดังนั้นอาจทำให้เกษตรกรเจอปัญหาในการรับภาระในการ ลงทุนทำเกษตรกรรม ไม่มีเสถียรภาพของราคาผลผลิต เกิดการกู้ยืมเงินและเกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา ยาวนาน ถึงแม้ภาครัฐบาลจะมีโครงการช่วยเหลือเกษตรกรมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม

นอกจากนี้รัฐบาลยังมีโครงการสนับสนุนเงินช่วยเหลือต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2559/60 หรือเงินไร่ละ 1,000 บาท ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2560 และโครงการช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าวให้แก่เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2559/2560 ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2560 ก็ยังพบว่าเกษตรกรร้องเรียนว่ายังไม่ได้รับเงินช่วยเหลือ นั้นแสดงว่ารัฐบาลให้การช่วยเหลือไม่ทั่วถึงแก่เกษตรกร อาจเกิดผลกระทบจากสาเหตุอื่นๆ เช่น บางส่วนเกษตรกรบันทึกข้อมูลไม่ถูกต้อง หรือเกษตรกรมาขึ้นทะเบียนหลังจากสิ้นสุดโครงการไปแล้ว จะเห็นได้ว่ารัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในภาคเกษตรกรรม เช่น การประกันราคาพืชผลทางการเกษตร การได้รับเงินชดเชยจากพืชผลทางการเกษตรเกิดความเสียหาย เช่น ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม การขาดแคลนน้ำในการปลูกข้าวภาครัฐก็จะมี การปล่อยน้ำจากคลองชลประทานมาเพื่อให้เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการให้ความรู้และทักษะแก่เกษตรกรในการศึกษาวิชาชีพ เฉพาะทางด้านเกษตรกรรม มีการให้ความรู้ในการปรับปรุงดินในการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก (ฐานข้อมูลของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร,2549)

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 80 ภาคธุรกิจและบริการ ร้อยละ 10 ภาคแรงงานร้อยละ 8 และภาคอื่นๆ ร้อยละ 2 เนื่องจากทางตอนใต้และทางทิศตะวันออกของตำบลเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว ส่วนทางตอนเหนือและทิศตะวันตกเป็นที่ดอน มีระบบคลองส่งน้ำชลประทาน ดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนจึงเป็นอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญในการสร้างรายได้หลักได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว จึงสรุปอาชีพที่สำคัญได้ดังนี้ ทำนา จำนวน 1,264 ครัวเรือน ทำไร่ จำนวน 805 ครัวเรือน ทำสวน จำนวน32 ครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ จำนวน 96 ครัวเรือน ค้าขาย จำนวน 44 ครัวเรือน รับราชการ จำนวน 30ครัวเรือน(ฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา,2549) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากจำนวนประชากรเกษตรกรที่มีจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบทำให้เกิดภาระหนี้สินของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น มีประชากรในพื้นที่รวมทั้งสิ้น 5,616 คน แยกเป็น ชาย 2,730 คน หญิง 2,886 คน มีความหนาเฉลี่ย 130 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยแยกเป็น

ประชากร

หมู่ที่	บ้าน	พื้นที่(ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
4	บ้านโกรกสำโรง	2,075	181	377	358	735
5	บ้านหนองต้อ	2,621	142	337	348	685
6	บ้านเหมืองตะโก	2,662	78	137	129	266
7	บ้านหนองใหญ่	3,130	143	278	270	548

หมู่ที่	บ้าน	พื้นที่(ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
8	บ้านใหญ่	2,848	222	379	388	767
9	บ้านดอนกระชาย	3,295	99	189	205	394
10	บ้านหนองใหญ่พัฒนา	2,438	80	149	151	300
11	บ้านหนองปรือ	2,893	176	337	407	744
12	บ้านใหญ่ริมคลอง	2,500	137	269	310	579
13	บ้านหนองกรด	2,015	98	210	230	440
14	บ้านใหม่ริมมูล	710	28	68	90	158
	รวม	27,187	1,384	2,730	2,886	5,616

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นโยบายของรัฐบาล ผลกระทบทางด้านภัยธรรมชาติ ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลของเกษตรกร รวมไปถึงผลกระทบในด้านอื่นๆ อาจมีผลกระทบที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกรและการเลี้ยงชีพที่พอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกร และเพื่อลดภาระหนี้สินในการแก้ปัญหาของรัฐบาลในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา 2) ผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรีอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการลดภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษา เรื่องศึกษาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการ

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา โดยจากการเลือกมาจากการสุ่มหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 355 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 10-22 เดือน กุมภาพันธ์ 2561 ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมาทั้งสิ้น 355 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลกับลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลที่เป็นที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา โดยการแจกแจงความถี่ (frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) และผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ กับผลกระทบของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกันและเปรียบเทียบภาระหนี้สินของเกษตรกรกับผลกระทบของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน โดยใช้การทดสอบค่า t-Test

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.44) อายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 31.55) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 83.10) อาชีพเกษตรกร (69.74) ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 60.00) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน (ร้อยละ 80.56) หมู่บ้านที่อยู่อาศัยหมู่บ้านใหญ่ (ร้อยละ 29.30) รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 52.68) และรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 47.32)

2. เกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลที่เป็นที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร ส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนจากผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง (ร้อยละ 47.89) รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ย ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 62.80) รายได้นอกจากภาคการเกษตรได้รับเฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 64.79) รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 50.40) ประเภทของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนด้านค่าบริการโรคของครัวเรือน (ร้อยละ 20.52) ค่าใช้จ่ายจากผลผลิตทางการเกษตรกรรมต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 70.14) ค่าใช้จ่ายนอกจากเกษตรกรรมต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 70.42) ค่าใช้จ่ายอื่นๆต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 66.50) มีที่ดินในการทำเกษตร (ร้อยละ 85.40) มีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 83.10) มีจำนวนหนี้สิน >50,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 28.73) แหล่งหนี้สินกับกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 49.79) และมีการออมทรัพย์ (ร้อยละ 70.42)

3. เกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.3676$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

3.1 มีผลระดับมาก จำนวน 10 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ การประกันราคาพืชผลทางการเกษตร มีผลต่ออาชีพเกษตรกรรม และการได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับการเกษตร ($\bar{X} = 3.96$), การมีเงินฝากในธนาคารน้อยมีผลต่อความมั่นคงในชีวิต ($\bar{X} = 3.95$), ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง ส่งผลต่อการทำเกษตรกรรม ($\bar{X} = 3.81$), ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.79$), ความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น ($\bar{X} = 3.70$), ค่าใช้จ่ายต้นทุนการเกษตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.67$), การรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่มากขึ้นส่งผลให้ต้องปลูกพืชมากขึ้น ($\bar{X} = 3.63$), การขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมีผลต่อการทำเกษตรกรรม ($\bar{X}$

= 3.62) และการได้รับข้อมูลข่าวสารและการฝึกอบรมด้านการเกษตรน้อยมีผลต่อการทำเกษตรกรรม เช่น ไม่รู้เทคนิคที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.57$)

3.2 มีผลกระทบระดับปานกลาง จำนวน 6 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ การขาดการวางแผนล่วงหน้ามีผลต่อการทำการเกษตร ($\bar{X} = 3.32$), การขาดความรู้ทางเทคโนโลยี เช่น รถเกี่ยวข้าว รถแทรกเตอร์ มีผลกระทบต่อการเกษตรกรรม และการขาดการจัดทำรายรับ-รายจ่ายมีผลต่อการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.31$), การใช้เครื่องจักรแทนคนทำให้คนว่างงาน ($\bar{X} = 3.22$), ให้เงินบุตรหลานรายวัน ($\bar{X} = 3.15$) และการอพยพเข้าไปทำงานในเมืองทำให้ขาดแรงงานในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.01$)

3.3 มีผลกระทบระดับน้อย จำนวน 2 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ ค่างวดผ่อนมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ ($\bar{X} = 2.38$) และค่างวดผ่อน เครื่องใช้ไฟฟ้า ที่วี คอมพิวเตอร์ ค่าโทรศัพท์มือถือ ตู้เย็น เตารีด เครื่องซักผ้า ($\bar{X} = 2.22$)

4. การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจจัยบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ กับที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้รวมเฉลี่ย และรายจ่ายรวมเฉลี่ย พบว่า

4.1 การเปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในกรณีที่ 1 แหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน,กรณีที่ 2 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ย,กรณีที่ 3 รายได้นอกจากภาคการเกษตรที่ครัวเรือนได้รับเฉลี่ย,กรณีที่ 5ค่าใช้จ่ายจากผลผลิตทางการเกษตรกรรมต่อครัวเรือน,กรณีที่ 6 ค่าใช้จ่ายนอกเกษตรกรรม,กรณีที่ 7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ,กรณีที่ 8 ที่ดินในการทำเกษตร,กรณีที่ 9 ภาระหนี้สิน,กรณีที่ 10 การออมทรัพย์,กรณีที่ 11 ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และกรณีที่ 12 แหล่งที่เป็นหนี้สิน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กรณีที่ 4 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เพศที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กรณีที่ 1 แหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน,กรณีที่ 2 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ย,กรณีที่ 3 รายได้นอกจากภาคการเกษตรที่ครัวเรือนได้รับเฉลี่ย,กรณีที่ 5 ค่าใช้จ่ายจากผลผลิตทางการเกษตรกรรมต่อครัวเรือน,กรณีที่ 6 ค่าใช้จ่ายนอกเกษตรกรรม,กรณีที่ 7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ,กรณีที่ 8 ที่ดินในการทำเกษตร, กรณีที่ 9 ภาระหนี้สิน,กรณีที่ 10 การออมทรัพย์,

กรณีที่ 11 ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และกรณีที่ 12 แหล่งที่เป็นหนี้สิน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กรณีที่ 4 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน

4.2 การเปรียบเทียบอายุที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีห์มาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า อายุที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การเปรียบเทียบสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีห์มาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 การเปรียบเทียบระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีห์มาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 การเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีห์มาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.6 การเปรียบเทียบหมู่บ้านที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีห์มาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า หมู่บ้านที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.7 การเปรียบเทียบรายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.8 การเปรียบเทียบรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า รายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ กับผลกระทบของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้รวมเฉลี่ย และรายจ่ายรวมเฉลี่ย พบว่า

5.1 การเปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 การเปรียบเทียบอายุที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

5.7 การเปรียบเทียบรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า รายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง “ศึกษาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้รวมเฉลี่ย และรายจ่ายรวมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี พบว่า ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.44) อายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 31.55) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 83.10) อาชีพเกษตรกร (69.74) ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 60.00) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน (ร้อยละ 80.56) หมู่บ้านที่อยู่อาศัยหมู่บ้านใหญ่ (ร้อยละ 29.30) รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 52.68) และรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือน 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 47.32) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจรัตน์ แพร่หลาย (2550) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 140 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 52-61 ปี ร้อยละ 48.6 อาชีพหลักทำนา ร้อยละ 93.5 รายได้จากอาชีพหลัก/อาชีพเสริมก่อนเข้าร่วมโครงการ อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 38.6 รายจ่ายของครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 37.10 , วิณรัตน์ ศรีกุลเรื่องโรจน์ (2550) เรื่อง ปัญหาหนี้สินและวิธีการแก้ไขของเกษตรกรในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 452 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา, พิษณุ ผลปราชญ์ (2553) เรื่อง หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองแวง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 868 ครัวเรือน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถม จำนวนบุคคลทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน จำนวน 4 คน, สุกานดา กลิ่นขจรและนรรีรัฐ รื่นกวี (2555) เรื่อง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา:กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จำนวน 436 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.80 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 36.50 สถานภาพสมรส ร้อยละ 76.40 ระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 46.80 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน ร้อยละ 69.50 และปณิภพวิณ รณรงคฺ์นุรักษ์ (2558) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกร ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี จำนวน 383 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.00 จำนวนสมาชิกครัวเรือนมีจำนวนเฉลี่ย 5,4 และ3 คน

2. การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลที่เป็นที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร เกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะทั่วไปด้าน ปัจเจกบุคคลที่เป็นที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้ของ ครัวเรือนจากผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง (ร้อยละ 47.89) รายได้จากผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉลี่ย ต่ำกว่า10,000 บาท (ร้อยละ 62.80) รายได้นอกจากภาคการเกษตรได้รับเฉลี่ย ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 64.79) รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 50.40) ประเภทของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนด้านค่าบริโภคของครัวเรือน (ร้อยละ 20.52) ค่าใช้จ่ายจาก ผลผลิตทางการเกษตรกรรมต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 70.14) ค่าใช้จ่ายนอกจาก เกษตรกรรมต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 70.42) ค่าใช้จ่ายอื่นๆต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 66.50) มีที่ดินในการทำเกษตร (ร้อยละ 85.40) มีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 83.10) มี จำนวนหนี้สิน >50,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 28.73) แหล่งหนี้สินกับกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 49.79) และมีการออมทรัพย์ (ร้อยละ 70.42) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจรัตน์ แพร์หลาย (2550) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรราย ย่อย: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 140 คน พบว่า ลักษณะการ ถือครองที่ดินโดยเป็นเจ้าของ ร้อยละ 77.90 มีเงินออมของครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 72.10 มีการออมเงินเพื่อชำระคืนหนี้สิน/เงินทุนหมุนเวียนในการทำเกษตร ร้อยละ 98.60 มีหนี้สิน ร้อยละ 82.10 สาเหตุของการเป็นหนี้ใช้ลงทุนทำการเกษตร ร้อยละ 49.20, พิษญา ผลปราชญ์ (2553) เรื่อง หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองแวง อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 868 ครัวเรือน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนหนี้ในระบบ 40,001- 60,000 บาท ร้อยละ 24.00 และสุกานดา กลิ่นขจรและนรรรัฐ รื่นกวี (2555) เรื่อง ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา:กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอ โนนสูง จำนวน 436 ราย พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะการถือครองที่ดินของตนเอง ร้อยละ 57.10 แหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่จากผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง ร้อยละ 43.10 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 42.90

รายได้นอกจากภาคเกษตรที่ครัวเรือนได้รับต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 31.40 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 56.00 ประเภทของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนด้านค่าอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 26.20 มีหนี้สิน ร้อยละ 97.00 มีการออมทรัพย์ ร้อยละ 61.90

3. การเปรียบเทียบผลกระทบของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.3676$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ผลกระทบระดับมาก จำนวน 10 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ การประกันราคาพืชผลทางการเกษตรมีผลต่ออาชีพเกษตรกร และการได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับทำการเกษตร, การมีเงินฝากในธนาคารน้อยมีผลต่อความมั่นคงในชีวิต, ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง ส่งผลต่อการทำเกษตรกรรม, ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์เพิ่มขึ้น, ความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น, ค่าใช้จ่ายต้นทุนการเกษตรเพิ่มขึ้น, การรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่มากขึ้นส่งผลให้ต้องปลูกพืชมากขึ้น, การขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมีผลต่อการทำเกษตรกรรม และการได้รับข้อมูลข่าวสารและการฝึกอบรมด้านการเกษตรน้อยมีผลต่อการทำเกษตรกรรม เช่น ไม่รู้เทคนิคที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบระดับปานกลาง จำนวน 6 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ การขาดการวางแผนล่วงหน้ามีผลต่อการทำการเกษตร, การขาดความรู้ทางเทคโนโลยี เช่น รถเกี่ยวข้าว รถแทรกเตอร์ มีผลกระทบต่อการเกษตรกรรม และการขาดการจัดทำรายรับ-รายจ่ายมีผลต่อการประกอบอาชีพ, การใช้เครื่องจักรแทนคนทำให้คนว่างงาน, ให้เงินบุตรหลานรายวัน และการอพยพเข้าไปทำงานในเมืองทำให้ขาดแรงงานในพื้นที่

ผลกระทบระดับน้อย จำนวน 2 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่ ค่างวดผ่อนมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ และค่างวดผ่อน เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรี คอมพิวเตอร์ ค่าโทรศัพท์มือถือ ตู้เย็น เตารีด เครื่องซักผ้า

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจรัตน์ แพร่หลาย (2550) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 140 คน พบว่า โดยภาพรวมของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนความรู้ด้านต่างๆจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่าค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.91 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการสนับสนุนในระดับมาก, พิชญา ผลปราชญ์ (2553) เรื่อง หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองแวง อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 868 ครัวเรือน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 ตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์ จำนวน 10 ราย พบว่าส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ โดยการนำเงินมากู้มาใช้จ่ายในภาคการเกษตร เช่น จ่ายค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน ค่าสารเคมีซึ่งปัจจุบันต้นทุนทางการเกษตรเหล่านี้มีราคาสูง ส่วน

ค่าใช้จ่ายในภาคครัวเรือน เช่น การกินอยู่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาเล่าเรียนของบุตร ฯลฯ จึงทำให้เกษตรกรเกิดปัญหาหนี้สินทางการเกษตรและมีส่วนเชื่อมโยงจากราคาพืชผลทางการเกษตรที่มีราคาตกต่ำและเกษตรกรไม่สามารถคาดการณ์ราคาผลผลิตได้ล่วงหน้าได้ว่าจะสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาเท่าไร และผลผลิตที่ออกมานั้นมีปริมาณที่สามารถทำให้เกษตรกรมีกำไรได้จากการทำการเกษตร และด้วยสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ บางครั้งส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถทำนาได้ตามฤดูกาล จึงทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน และสุกานดา กลิ่นขจรและนรรัฐ รื่นกวี (2555) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา:กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จำนวน 436 ราย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าส่งผลอยู่ในระดับมาก มีผลมาจากความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น การประกันราคาพืชผลทางการเกษตรมีผลต่ออาชีพเกษตรกร การได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลที่น้อย การได้รับข้อมูลข่าวสารและการฝึกอบรมด้านการเกษตรน้อยมีผลต่อการทำเกษตรกรรม เช่น ไม่รู้เทคนิคที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง ส่งผลต่อการทำเกษตรกรรม การมีเงินฝากในธนาคารน้อยมีผลต่อความมั่นคงในชีวิต การขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมีผลต่อการทำเกษตรกรรม

4. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ กับที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

4.1 การเปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในกรณีที่ 1 แหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน,กรณีที่ 2 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ย,กรณีที่ 3 รายได้นอกจากภาคการเกษตรที่ครัวเรือนได้รับเฉลี่ย,กรณีที่ 5ค่าใช้จ่ายจากผลผลิตทางการเกษตรต่อครัวเรือน,กรณีที่ 6ค่าใช้จ่ายนอกเกษตรกรรม,กรณีที่ 7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ,กรณีที่ 8 ที่ดินในการทำเกษตร,กรณีที่ 9 ภาระหนี้สิน,กรณีที่ 10 การออมทรัพย์,กรณีที่ 11 ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และกรณีที่ 12 แหล่งที่เป็นหนี้สิน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กรณีที่ 4 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เพศที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กรณีที่ 1 แหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน,กรณีที่ 2 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉลี่ย,กรณีที่ 3 รายได้นอกจากภาคการเกษตรที่ครัวเรือนได้รับเฉลี่ย,กรณีที่ 5 ค่าใช้จ่ายจากผลผลิตทางการเกษตรต่อครัวเรือน,กรณีที่ 6ค่าใช้จ่ายนอกเกษตรกรรม,กรณีที่ 7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ,กรณีที่ 8 ที่ดินในการทำเกษตร,กรณีที่ 9 ภาระหนี้สิน,กรณีที่ 10 การออมทรัพย์,

กรณี 11 ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และกรณี 12 แหล่งที่เป็นหนี้สิน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กรณี 4 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน

4.2 การเปรียบเทียบอายุที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า อายุที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การเปรียบเทียบสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 การเปรียบเทียบระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 การเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.6 การเปรียบเทียบหมู่บ้านที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า หมู่บ้านที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.7 การเปรียบเทียบรายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.8 การเปรียบเทียบรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี

จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า รายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ที่มาของภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกานดา กลิ่นขจรและนรรัฐ รื่นกวี (2555) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา:กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จำนวน 436 ราย พบว่า ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรด้านแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนของครัวเรือนที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในเขตอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

5. การเปรียบเทียบการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ กับผลกระทบของภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้รวมเฉลี่ย และรายจ่ายรวมเฉลี่ย พบว่า ลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกรณี จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ลักษณะทั่วไปด้านปัจเจกบุคคลของเกษตรกร ยกเว้นด้านอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษญา ผลปราชญ์ (2553) เรื่องหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองแวง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 862

ครัวเรือน พบว่า สาเหตุการเป็นหนี้มาจากการขาดทุนจากการขายผลผลิตทางการเกษตร รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ใช้ไปกับการกินอยู่รักษาพยาบาล และค่าเล่าเรียนบุตร สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบ และหนี้นอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อายุและสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้นอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสุกานดา กลิ่นขจรและนรรัฐ รื่นกวี (2555) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา:กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จำนวน 436 ราย พบว่า ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรด้านรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในเขตอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรด้านรายได้ได้นอกจากผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในเขตอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรด้านรายจ่ายของครัวเรือนที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในเขตอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ผลจากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ควรกำหนดแนวทางในการพัฒนาผลกระทบจากภาระหนี้สินของเกษตรกร เพื่อลดภาระหนี้สินของเกษตรกรและการมีคุณภาพในการดำเนินชีวิตที่ดี
2. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ควรหามาตรการในการช่วยเหลือเกษตรกรและการส่งเสริมให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองร่วมไปพร้อมกัน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ที่มีความรู้ในการทำเกษตรกรรมมาให้ความรู้และสาธิตให้กับเกษตรกรเพิ่มเติม
4. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ควรแนะนำให้เกษตรกรจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อการวางแผนในการใช้จ่าย เพื่อลดภาระหนี้สินทำให้เกิดการออมทรัพย์
5. เกษตรกรควรเตรียมวางแผนการทำเกษตรกรรม เพื่อลดผลกระทบที่ทำให้เกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. ผู้ที่สนใจนำไปเป็นแนวทางในการทำการศึกษเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
2. นำไปเป็นฐานข้อมูลให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลกระทบจากภาวะหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบจากภาวะหนี้สินของเกษตรกร เพื่อให้มีแนวทางในการพัฒนาและลดภาวะหนี้สินของเกษตรกร
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจากภาวะหนี้สินของเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

- เกษดา สุทธิรัตน์. (2550). *การวิเคราะห์สภาวะหนี้สินและการกระจายหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2546). *ความยากจนสถานการณ์และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่:บริษัทเอ็ดสึน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรรา, สุรีย์พร พันพืง, และรัชพันธุ์ เขยจิตร. (2548). *ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความยากจน*. (พิมพ์ครั้งที่1). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐานข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. (2549). *ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา*. ค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.tambonkhonburi.com/info.php>
- เบญจรัตน์ แพร่หลาย. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปิ่นภักดิ์ปวีณ รัตนรงค์นุรักษ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการเงิน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญา ผลปราชญ์. (2553). หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองแขวงอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ ไตรรัตน์รุ่งเรือง และอารีย์ ทิศาวิภาต. (2550). การบัญชีหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำกัด.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558). โครงการศึกษาเรื่องโครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์: ศึกษาเฉพาะกรณีภาวะหนี้สินภาคเกษตร. วิจัยจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- วิมลรัตน์ ศรีกุลเรืองโรจน์. (2550). ปัญหาหนี้สินและวิธีการแก้ไขของเกษตรกรในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์สารสนเทศการเกษตรและสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). สถานการณ์หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในปัจจุบัน. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2560, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=26318&filename=index
- ศูนย์สารสนเทศการเกษตรและสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). หางมองแนวโน้มดัชนีรายได้เกษตรกรทั้งปี 2560. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2560, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=26317&filename=index
- สุกานดา กลิ่นขจร และนรรรัฐ รื่นกวี. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา: กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง. วิทยานิพนธ์คณะบริหารธุรกิจ ศูนย์กลางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2560, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=21954